

Dosexpedierade läkemedel - Rutin - Hälsa- och sjukvård Region Gävleborg

Titel: Dosexpedierade läkemedel – Rutin – Hälsa- och sjukvård Region Gävleborg	Dokumentkategori: Rutin	Omfattning: Hälsa- och sjukvård Region Gävleborg
Dokumentägare: Chef läkemedelsenheten	Dokumentansvarig: Farmaceut läkemedelsenheten	Beslutsinstans: Chef läkemedelsenheten
Diarienummer: Ej tillämpligt		Datum för översyn: Se giltig t.o.m.

Innehåll

1.	Syfte och omfattning	3
2.	Allmänt	3
3.	Beskrivning	3
3.1.	Vad är dosdispenserade läkemedel?	3
3.1.1.	Vad kostar dostjänsten?	3
3.2.	Pascal.....	4
3.2.1.	Olika förskrivningstyper i Pascal.....	5
3.2.2.	Läkemedel som inte ordineras i Pascal	5
3.2.3.	Utskrift av receptlistor i Pascal.....	6
3.3.	Uppstart av ny dospatient.....	6
3.3.1.	Förutsättningar för att erbjudas dosdispenserade läkemedel..	6
3.3.2.	Vem kan initiera dosdispenserade läkemedel?	6
3.3.3.	Checklista vid uppstart av ny dospatient	7
3.4.	Rekommenderat arbetssätt för uppföljning av patientens läkemedelsbehandling	8
3.4.1.	Allmänna förutsättningar	8
3.4.2.	Rekommenderade arbetssätt för att säkerställa en patientsäker uppföljning av dospatienter	8
3.4.3.	Bevakningslista i Pascal	9
3.5.	Insättning/Ändring av ordinationer i Pascal	10
3.5.1.	Akut ändring.....	10
3.5.2.	Ledtid vid akut ändring.....	10
3.6.	Dokumentation i COSMIC	11
3.7.	Leverans.....	12
3.7.1.	Leveransstatus – aktiv eller vilande.....	12
3.7.2.	Semesterdoser och tillfällig leveransadress	12
3.7.3.	Avsluta avliden dospatient.....	13
3.7.4.	Avsluta dosexpediering.....	13
3.8.	Rest/bristsituationer.....	13
3.9.	Ansvarsfördelning.....	13
3.10.	Kontaktuppgifter dosapoteket.....	15
3.11.	Frågor och svar	15
4.	Kommunikation och implementering	16
5.	Medverkande och granskare	16
6.	Referenser	17

1. Syfte och omfattning

Dokumentet är framtaget i syfte att beskriva hantering av dospatienter i Region Gävleborg, att tydliggöra ansvarsfördelning mellan olika vårdgivare samt att säkerställa en ändamålsenlig och patientsäker läkemedelsbehandling för dessa patienter.

Dokumentet avser alla patienter med dosdispenserade läkemedel som är mantalsskrivna i Region Gävleborg och berör samtliga vårdgivare som ordinerar eller på annat sätt är involverade i dospatienters läkemedelsbehandling.

Rutinen omfattar inte Slutenvårdsdos (dvs. regionens egen tillverkning av dospåsar för försörjning till ineliggande patienter).

2. Allmänt

Regionen upphandlar dostjänsten av Apotekstjänst AB tillsammans med övriga regioner i fyrklövern (Dalarna, Uppsala, Västmanland). Nuvarande avtal sträcker sig från 2024-04-01 till 2027-03-31.

Dospatienters receptförskrivningar ska hanteras i Pascal. Det är viktigt att alla vårdgivare/vårdnivåer som hanterar dospatienter har kunskap i Pascal och hur dostjänsten fungerar för att säkerställa god patientsäkerhet. Region Gävleborgs IT-enhet har ansvar för utbildning av användare i Pascal.

Region Gävleborg avråder från egenfinansierad dos, tex Dospac från Apoteket AB. Se [Läkemedelskommittén - Avrådan patientfinansierad dosdispensering.](#)

3. Beskrivning

3.1. Vad är dosdispenserade läkemedel?

Dosdispenserade läkemedel är ett stöd för patient/ombud/sjuksköterska vid hantering av läkemedel. Ett dosapotek dispenserar dospåsar för i normalfallet 14 dagar åt gången. Varje dospåse innehåller de läkemedel som ska tas vid ett och samma tillfälle. Påsen är märkt med namn, personnummer, datum, intagstid samt namn på de läkemedel som finns i påsen. De läkemedel som inte kan ligga i dospåsar, t.ex. vid behovsläkemedel eller flytande läkemedel förskrivs som hel-förpackning och kan hämtas ut på apotek alternativt beställas hos dosleverantören. Samtliga receptförskrivningar till en dospatient görs i Pascal.

3.1.1. Vad kostar dostjänsten?

Patienten betalar ingen avgift för själva dostjänsten, utan betalar endast för de läkemedel som dispenserar. Samma regler kring högkostnadsskydd gäller för dospatienter som för patienter med vanliga recept.

Förskrivande vårdenhet står för läkemedelskostnaden när patienten nått upp till högkostnadsskyddet, precis som för vanliga recept.

Det tillkommer ingen extra avgift vid beställning av akut produktion av dospåsar, utöver läkemedelskostnaden. De kommuner som har avtal med dosaktören om direktleverans kommer att debiteras för den extra leveransen. Vid eventuella avtalsfrågor kontaktas läkemedelsenheten.

3.2. Pascal

Pascal är en nationell webbapplikation som används av sjukvårdspersonal inom regioner, kommuner och av privata vårdgivare för receptförskrivning och beställning av läkemedel och handelsvaror till dospatienter.

Pascal erbjuder samtliga behöriga användare en gemensam realtidsvy över patientens hela receptlista, dvs. både dosdispenserade läkemedel och hela förpackningar.

Vid förskrivning i Pascal får förskrivaren tillgång till elektroniska beslutstöd så som interaktionskontroll, biverkningssök samt flera olika individanpassade varningsfunktioner.

Ett e-recept/pappersrecept kan aldrig dosdispenserars. Detta innebär att recept som förskrivs via Cosmic aldrig kan dosdispenserars.

Receptförskrivning till patient med dosdispenserade läkemedel ska alltid ske i Pascal.

Vid förskrivning av recept i Cosmic uppstår risker för patienten pga bristande kommunikation mellan Cosmic och Pascal. Detta medför en ofullständig bild över receptordinationer som kan leda till t.ex dubbelförskrivning, missad utsättning av dosexpedierat läkemedel och felaktig förskrivning pga dolda interaktioner.

Pascal är inte ett journalsystem. Vid standardinställning i Pascal försvinner historiska förskrivningar automatiskt efter 15 månader. Denna tid kan förlängas till 60 månader genom att ändra inställningar i Pascal. Detta kan endast göras vid inloggning i Pascal via webben. Gå till *inställningar* som ligger uppe i den blå listen. Under fliken *Övrigt* och *Visa historiska recept...månader bakåt* ställer du in hur långt tillbaka du vill se historiska recept.

Enligt gällande regelverk klassas Pascal som en receptförteckning och inte som en ordinationshandling. I praktiken används Pascal trots allt som ett ordinationsunderlag för de flesta dospatienter.

Pascal förvaltas av Inera som tillhandahåller [handbok samt utbildningsfilmer](#) på sin hemsida. Handboken kan även nås som inloggad i Pascal.

3.2.1. Olika förskrivningstyper i Pascal

3.2.1.1. Dosdispenserade läkemedel

I Pascal förskrivs läkemedel antingen i dospåse eller som hel förpackning. De flesta läkemedel i tablett eller kapselform kan dosdispenserars men det finns undantag. Penicilliner får inte dosdispenserars pga. kontaminationsrisk, andra läkemedel kan ha en begränsad hållbarhet utanför originalförpackningen som gör att dosdispensering inte är möjlig.

3.2.1.2. Stående originalförpackningar

Läkemedel som inte kan dosdispenserars förskrivs som originalförpackning, t.ex. penicilliner, flytande läkemedel, suppositorier mm. För sådana förskrivningar måste förpackningsstorlek och antalet uttag anges, som på ett vanligt recept. **Hela förpackningar levereras inte per automatik. Läkemedlen måste hämtas ut på lokalt apotek eller beställas från Apotekstjänst.**

När förskrivningsvyn öppnas för en dospatient hamnar du direkt i fliken *Dospåse*. I denna flik kan endast dispenserade läkemedel förskrivas. Vill du förskriva en helförpackning måste du byta flik till *Helförpackning*. För tillfälliga behandlingar ska alltid utsättningsdatum anges.

3.2.1.3. Vid behovsläkemedel

Läkemedel som tas vid behov, t.ex. smärtstillande läkemedel, förskrivs som hel förpackning. Om läkemedlet ska tas vid behov bockas rutan *vid behov* i. Texten *vid behov* läggs då till automatiskt i doseringstexten och förskrivningen hamnar under rätt rubrik på receptutskriften. **Även vid behovsläkemedel måste hämtas ut på lokalt apotek eller beställas från Apotekstjänst.**

3.2.1.4. Handelsvaror

I Pascal är det möjligt att förskriva handelsvaror. Med handelsvaror avses i Pascal läkemedelsnära förbrukningsartiklar för exempelvis stomi, diabetes, livsmedel och spolvätskor. Handelsvaror förskrivs alltid som hel-förpackning.

3.2.1.5. E-recept

Undvik förskrivning av e-recept. För patient med dosdispenserade läkemedel ska samtliga recept förskrivas i Pascal. Se punkt 3.2.

E-recept som skickas för en dospatient visas som hel förpackning. Raden är då markerad med ett ”snabel-e”. Vid registrering av ny dospatient i Pascal kommer alla patientens e-recept (upp till ett år gamla) att visas i Pascal.

3.2.2. Läkemedel som inte ordineras i Pascal

Pascal är avsett för receptläkemedel, men inte för rekvisitionsläkemedel (läkemedel som ges på vårdinrättning, t.ex. infusioner).

När rekvisitionsläkemedel används omfattar därför inte Pascal patientens samtliga läkemedelsordinationer. För rekvisitionsläkemedel behövs ett separat ordinationsunderlag. Recept kan trots det utfärdas för rekvisitionsläkemedel, men tänk på att:

- De flesta rekvisitionsläkemedel inte ingår i läkemedelsförmånen.
- Rekvisitionsläkemedel ofta behöver sjukvårdspersonalens kompetens för att säkerställa korrekt hantering, förvaring och administrering.
- Många rekvisitionsläkemedel har särskilda avtal.
- Recept som skrivs i Pascal kan expedieras på apotek.
- Receptförskrivna läkemedel är patientens personliga egendom.

Naturmedel och kosttillskott kan inte förskrivas i Pascal.

3.2.3. Utskrift av receptlistor i Pascal

Det finns två olika typer av receptutskrifter i Pascal - *Receptutskrift Pascal* respektive *Förteckning recept*. *Receptutskrift Pascal* är vårdens dokument och ger en tydlig utskrift över patientens aktuella receptläkemedel.

Förteckning recept är den lista som dosapoteket skickar tillsammans med leveransen av dospåsar då förändring har skett. Denna lista visar de recept, med tillhörande information, som en dospatient har lagrade elektroniskt hos E-hälsomyndigheten.

3.3. Uppstart av ny dospatient

3.3.1. Förutsättningar för att erbjudas dosdispenserade läkemedel

Patienter kan erbjudas dosdispenserade läkemedel efter behovsbedömning. Dosdispenserade läkemedel fungerar bäst för patienter med stabil och regelbunden medicinering. Innan uppstart av dosdispensering, utred om patientens egenförmåga till att ansvara för sin läkemedelshantering kan stärkas på annat sätt, t.ex. genom anpassning av doseringsintervall, byte av läkemedelsform eller med stöd av hjälpmedel såsom dosett eller careousel. Dosdispensering av läkemedel kan för många patienter innebära att individen kan fortsätta ansvara för sin läkemedelshantering, självständigt eller med stöd av anhörig.

3.3.2. Vem kan initiera dosdispenserade läkemedel?

Alla legitimerade läkare med behörighet att använda Pascal kan starta upp dosdispensering. Detta kan alltså göras både av läkare i primärvård, inom specialiserad öppenvård samt från slutenvårdsavdelning. I flertalet fall görs detta under planerade former av patientens huvudsakliga förskrivare. Förberedelser och rekommenderat genomförande beskrivs nedan.

3.3.3. Checklista vid uppstart av ny dospatient

Läkarens ansvar:

- Läkaren ansvarar för att värdera patientens egen förmåga till att hantera läkemedel. Denna bedömning ska kartlägga individens förmåga till: Uthämtning, förvaring, administrering, förnyelser. Se [Egenvård - Samverkan mellan kommunerna och regionen i Gävleborgs län](#). Kartläggningen utförs oftast av sjuksköterska.
- Gör enkel läkemedelsgenomgång.
- För att en patient ska få dosdispenserade läkemedel behöver patienten ge ett så kallat dossamtycke. Enbart läkare med personlig förskrivarkod kan registrera ett dossamtycke i Pascal vilket är ett krav för att aktivera dostjänsten.
- Uppdatera receptlistan i Pascal. Säkerställ att patienten ordinerar dosdispenserade läkemedel, i samtliga relevanta fall. Läkemedel som inte kan dosdispenserar förskrivs som hel förpackning i Pascal. Besluta när patientens dosdispenserade läkemedel ska börja gälla och beställ vid behov en akut leverans om insättning inte kan vänta till nästa ordinarie datum (detta datum är förifyllt som insättningsdatum i Pascal). Om tidigare insättningsdatum väljs ska "akut produktion" markeras för att leverans ska ske.

Samverkan

- När flera kliniker förskriver läkemedel till patienten behöver samtliga kliniker informeras om att patienten ska få dosdispenserade läkemedel. Det är viktigt att klargöra vilken klinik som ansvarar för respektive läkemedelsbehandling. I de fall det finns oklarheter kring ansvarsfördelning rekommenderas vårdplanering. Ett alternativ kan vara att en läkare sätter in samtliga receptläkemedel och därefter meddelar övriga att patienten har blivit dospatient så att de kan ta över respektive kliniks behandlingsansvar framöver.
- Ansvaret för uppföljning av patientens fortsatta läkemedelsbehandling fördelas i samband med uppstart av dos.
- Patienten ska erbjudas fast vårdkontakt. Ansvarig läkare ska utses och dokumenteras. Patienten (eller den person som ansvarar för patientens läkemedel) ska informeras om kontaktväg till ansvarig vårdenhet/förskrivare.

Praktisk hantering

All personal med behörighet i Pascal (även icke-legitimerad), kan förbereda dospatient och registrera uppgifter i Pascal.

- Säkerställ att korrekt utlämningsställe anges i Pascal.

- Registrera ordinationsansvarig enhet i Pascal.
- Registrera kontaktperson i Pascal. Kontaktperson kan vara en närstående, god man eller en roll som t.ex. sjuksköterskeexpedition på ett boende. Det går även att fylla i patientens kontaktuppgifter under kontaktinformation i de fall det är lämpligt, t ex om patienten bor i eget boende och själv kommer sköta sin läkemedelsbehandling.
- Informera person som ansvarar för uthämtning av dospåsar gällande startdatum och utlämningsställe för första dosleverans.
- Upplys patienten om att läkemedlen betalas via månadsfaktura. Genom att välja e-faktura eller autogiro utgår ingen fakturaavgift. En [kundbroschyr](#) med information om dostjänsten levereras av dosapoteket till alla nya dospatienter.
- Informera om att fullmakt behövs då någon annan än patienten själv hämtar ut läkemedel på apotek.

3.4. Rekommenderat arbetssätt för uppföljning av patientens läkemedelsbehandling

3.4.1. Allmänna förutsättningar

Recept i Pascal har giltighetstid i maximalt ett år från utfärdandedatum. Detta gäller både dispenserade läkemedel såväl som hela förpackningar och förbrukningsartiklar.

Läkemedel som inte förnyas sätts ut med automatik. För dosdispenserade läkemedel innebär detta att leveransen av läkemedlet upphör efter sista giltighetsdatum på dosreceptet.

Konsekvensen av att inte förnya dosrecept blir att patienten blir utan sitt läkemedel.

3.4.2. Rekommenderade arbetssätt för att säkerställa en patientsäker uppföljning av dospatienter

- För patienter med dosdispenserade läkemedel rekommenderas årlig uppföljning med fördjupad läkemedelsgenomgång, se rutin [Läkemedelsgenomgång – enkel och fördjupad samt läkemedelsberättelse](#).
- I samband med läkemedelsgenomgången ska förskrivaren förnya recept på ordinationer som fortfarande är aktuella och som förskrivaren/förskrivande enhet bär ansvar för. Verka för att så långt som möjligt underlätta för patienten.
- Kommunicera behov av eventuella ytterligare receptförnyelser till ansvarig förskrivare på andra vårdenheter.
- Vårdenhetens väntelista för återbesök bör användas för att säkerställa att uppföljning av läkemedelsbehandling för dospatienter inte missas.

- I Pascal finns möjlighet att skapa personliga bevakningslistor som hjälpmedel till vårdpersonal för att underlätta uppföljning samt minskad hantering av påminnelsebrev. Läs mer under punkt 3.4.3.
- Enheter som hanterar patienter med dosdispenserade läkemedel ska ha rutiner för hantering av påminnelser och informationsutskick från dosapoteket.
- Fast vårdkontakt ska erbjudas om patienten saknar sådan.

3.4.3. Bevakningslista i Pascal

Bevakningsfunktionen i Pascal är ett hjälpmedel för läkare och sjuksköterskor att bevaka när en patient har recept vars giltighet behöver förlängas. Under *inställningar* kan en personlig bevakningslista skapas, t.ex. väljs vilka patienter som ska ingå i bevakningen (enskilda patienter eller samtliga patienter tillhörande en leveransadress). Här väljs också vid vilken tidpunkt som information om receptens giltighet ska börja visas, max 12 veckor och minst 3 veckor innan giltigheten går ut.

Bevakningslistan är personlig och är inte tillgänglig för andra förskrivare.

Läs mer i [Pascal handbok](#) om inställningar och bevakningsfunktionen under punkt 22.2 samt punkt 23.

3.4.3.1. Påminnelse till mottagare av dosrulle om giltighet av dosrecept

Om förlängning av förskrivning inte gjorts då det återstår två månader av förskrivningens giltighet, skickar dosapoteket ut information tillsammans med leveransen av dospåsar. Då har mottagaren av dosrullen (patient/ombud/ansvarig ssk) möjlighet att kontakta ansvarig förskrivare för åtgärd. En ytterligare påminnelse skickas ut till dosmottagaren tillsammans med sista leveransen av det aktuella läkemedlet om förskrivaren inte förnyat receptet.

3.4.3.2. Påminnelse till vårdenhet om giltighet av dosrecept

När ca en månad återstår av giltigheten för ett dosdispenserat läkemedel skickar Apotekstjänst ett brev till den enhet som senast förskrev läkemedlet. I brevet framgår information om att giltighet på angiven förskrivning/ar behöver förlängas för att de ska fortsätta gälla. Dessa kuvert är märkta med Apotekstjänst logga samt texten ”OBS! FÖR AKUT HANTERING!” Konsekvensen av att inte förlänga dosreceptets giltighet blir att receptordinationen försvinner från receptlistan i Pascal och leveransen av läkemedlet upphör.

Påminnelsebrevet är en tilläggstjänst som har upphandlats av sjukvårdsregionen till följd av tidigare allvarliga avvikelser pga. utebliven förnyelse av recept på dosdispenserat läkemedel.

Varje enhet som förskriver recept i Pascal ska ha rutiner för hur arbetet för att säkerställa att brevutskicken uppmärksammas och hanteras skyndsamt. Detta för att undvika allvarliga patientsäkerhetshändelser.

3.5. Insättning/Ändring av ordinationer i Pascal

Vid insättning, utsättning eller ändring av dispenserad ordination visas ett förifyllt datum som insättnings-/utsättningsdatum i Pascal. Det är datumet då patienten har nästa ordinarie startdag, d.v.s. när första intag på nästa dosrulle infaller.

3.5.1. Akut ändring

När det av medicinska skäl är motiverat, kan ett tidigare insättnings/utsättningsdatum väljas. I samband med detta markeras rutan "akut produktion" vilket innebär att dospåsar tillverkas akut. Se ledtider under punkt 3.5.2.

Extraleverans av dosrulle kan innebära risker för patienten, t.ex. att flera dosrullar med samma datummärkning behöver hanteras.

Den akutproducerade dosrullen levereras till patientens ordinarie leveransadress. Det är viktigt att patienten eller dennes ombud informeras om att en akutproduktion beställts och när denna finns att hämta, se 3.5.2.

I fall där endast nyinsättning av dosdispenserade läkemedel sker, tillverkar dosapoteket ett tillägg till tidigare levererad dosrulle, s.k. tilläggsrulle. Om ett eller flera dosdispenserade läkemedel blivit utsatta, tillverkas i stället en helt ny dosrulle som ersätter patientens tidigare levererade doser. De inaktuella dospåsarna ska kasseras enligt gällande rutiner.

Det är möjligt för patient, anhörig eller vårdpersonal, att få en avisering via sms då en leverans finns att hämta t.ex. när en akutleverans har beställts. Apotekstjänst meddelas vilket telefonnummer avisering ska skickas till. Vårdpersonal kan kommunicera med dosapoteket via meddelandefunktionen i Pascal.

3.5.2. Ledtid vid akut ändring

Akutproduktion av dosdispenserat läkemedel som ordinerats senast kl 13 en vardag levereras nästa vardag till mottagare/utlämningsställe, med första dosintag dagen efter, dvs:

Dag 1: Akut ändring gjord senast kl. 13 (vardag)

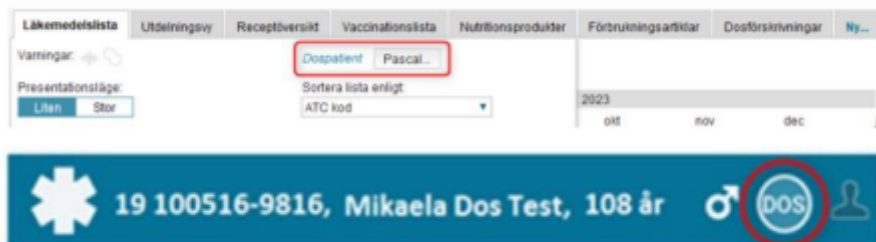
Dag 2: Levereras (vardag)

Dag 3: Första dosintag

Vid förskrivning som görs akut torsdag förmiddag, levereras påsarna på fredag med startdag lördag. Vid akut förskrivning torsdag efter kl. 13, levereras påsarna på måndag med startdag tisdag.

3.6. Dokumentation i COSMIC

När en patient har dosdelade läkemedel syns symbolen DOS i patientlisten samt dospatient i läkemedelslistan, se bild. Genom att klicka på ”Pascal” öppnas Pascal för aktuell patient.

Förskrivningar som görs i Pascal behöver dokumenteras i Cosmic. För att dokumentera aktuella dosordinationer i Cosmic kan en PDF-fil importeras från Pascal till fliken *mediaundersökningar* i Cosmic. Ett annat alternativ är att dokumentera aktuella läkemedel under rubriken *läkemedelsresonemang*.

Inneliggande patient

På vårdavdelning behövs ordinationslista i Cosmic för att läkare ska kunna ordinera läkemedel som sjuksköterska sedan administrerar till patient. Dessutom används Slutenvårdsdos på sjukhusen vilket innebär att läkemedelsordinationerna måste finnas inlagda i Cosmic.

Inskrivning på avdelning

När patient med dosexpedierade läkemedel skrivs in i slutenvården ska läkemedelslistan i Cosmic stämmas av mot Pascal, så att ett korrekt ordinationsunderlag kan upprättas. Se rutinen [Läkemedelsgenomgång – enkel och fördjupad samt läkemedelsberättelse](#).

Utskrivning från avdelning

I samband med utskrivning från vårdavdelning ansvarar utskrivande läkare för uppdatering av receptordinationer i Pascal. Tänk på att välja dosdispensering för samtliga relevanta läkemedel som patienten ska få i sina dospåsar. Läkemedelslista från Pascal (förteckning recept) ska skrivas ut och lämnas till patienten. Aktuella läkemedelsordinationer i Cosmic kan vid utskrivning stå kvar.

Patient i öppenvård (Primärvård samt specialiserad öppenvårdsmottagning)

Trots att Pascal inte är ett ordinationsunderlag, används informationen i Pascal i praktiken som ett sådant för receptläkemedel, både av sjuksköterska i kommunen samt av patienten själv. Detta beror på att varken patient eller sjuksköterska i kommun har tillgång till läkemedelsordinationer i Cosmic, utan är helt hänvisade till Pascal/utskrift av aktuellt dosrecept. Av detta skäl utgör Pascal i praktiken det primära ordinationsunderlaget för receptläkemedel för dospatienter som inte vårdas inlagda.

Enligt SUSSA-rekommendation ska dubbeldokumentation alltid göras (i Pascal samt Cosmic). I praktiken innebär detta ett arbetssätt som leder till otydlighet kring vilket ordinationsunderlag som gäller samt systematiska risker för överföringsfel. Detta är bakgrunden till att Region Gävleborg därför rekommenderar arbetssättet som beskrivs i rutinen.

3.7. Leverans

Leverans av dospåsar sker i normalfallet var 14:e dag. Vid särskilda skäl kan kortare eller längre period väljas. Leverans sker antingen till angivet uthämningsställe (t.ex. apotek eller närbutik) eller direkt till SÄBO, hemtjänstlokal eller dylikt. Leveransen kvitteras vid mottagandet.

Vårdenheten ansvarar för att Apotekstjänst har korrekt leveransadress. Med vårdenhet avses i första hand arbetsplatsen där patientens omvårdnadsansvariga sköterska är anställd. Ändring av leveransadress görs i första hand via elektronisk blankett på Apotekstjänsts hemsida.

3.7.1. Leveransstatus – aktiv eller vilande

Patientens leverans av dospåsar kan pauseras. Uppehållet kan gälla under en period eller tills vidare. Detta registreras i Pascal under fliken patientinformation.

3.7.1.1. Vila leverans av dospåsar under sjukhusvistelse

Då en dospatient läggs in på sjukhus ska leveransen av dospåsar pauseras om längre vårdtid förväntas. Om patientens dosleverans inte inaktiveras vid sjukhusvistelse innebär det att fortsatt leverans av läkemedel sker. I vissa fall kan det utgöra en patientsäkerhetsrisk, t.ex. för patienter med förskrivning av narkotikaklassade läkemedel.

Sjuksköterskor och läkare har behörighet att markera patient som vilande/aktiv i Pascal. Det rekommenderas att det är slutenvårdsavdelningen som utför detta i Pascal.

När patienten skrivs ut från slutenvården ska leveransen återaktiveras i Pascal. Observera att patienten eller dennes ombud måste informeras om att dospåsar kommer att levereras.

3.7.2. Semesterdoser och tillfällig leveransadress

Om en dospatient ska resa bort och inte har möjlighet att hämta sin dosrulle på ordinarie uthämningsställe kan det vara möjligt att få läkemedel för en något längre period (upp till 4 veckor beroende på läkemedlens hållbarhet). Dessa beställningar görs av vårdpersonal via Apotekstjänst hemsida. Välj *sjukvård, blanketter*, därefter *beställning extra dosrulle (semesterdoser)*. Beställning av extra dosrulle ska göras minst fem arbetsdagar före önskat uthämningsdatum.

Ett alternativ till semesterdoser är att ange en tillfällig leveransadress. Ändring till tillfällig leveransadress ska ske senast 14 dagar innan den tillfälliga leveransadressen ska börja gälla. Ett meddelande skickas då till dosapoteket via meddelandefunktionen i Pascal (på aktuell patient).

3.7.3. Avsluta avliden dospatient

För att avsluta dosleveranser för avliden person används funktionen ”avregistrera dospatient”/markera som avliden”. Detta kan göras av läkare eller sjuksköterska. I dialogen som öppnas i Pascal kan du skriva ut patientens läkemedelslista via utskriftssymbolen och välja att patienten ska markeras som avliden genom att trycka på *Markera som avliden*. Dosrullarna kommer därmed inte att skickas ut från dosapoteket.

När du markerar en patient som avliden avslutas patienten inte automatiskt i Pascal. Detta sker först när patienten registreras som avliden hos Skatteverket.

Läs mer i [Pascal handbok](#).

3.7.4. Avsluta dosexpediering

För dospatient som väljer att avsluta tjänsten dosexpediering och återgå till vanliga recept väljs ”avsluta dospatient” i Pascal. Det är enbart läkare som kan avregistrera en dospatient. Vid avregistrering i Pascal, rekommenderas att göra en utskrift av *Receptutskrift Pascal*. Denna används som underlag för nya receptförskrivningar. Ange källa ”Pascal” i Cosmic. Läs mer i [Pascal handbok](#).

3.8. Rest/bristsituationer

När ett läkemedel blir restnoterat och dosapoteket inte kan lösa situationen genom att ändra fabrikat, styrka eller dylikt, skickas informationsbrev från dosapoteket till den vårdande enhet där förskrivaren arbetar. Det är viktigt att sådana brev från Apotekstjänst tas om hand omgående då dessa alltid rör ärenden som kräver snabb åtgärd för att inte riskera att patienter står utan ordinerad läkemedelsbehandling.

Information om restanmälda läkemedel finns bl.a på [Läkemedelsverkets hemsida](#), och [SiL Online](#). På [Plexus Samverkanswebben](#) finns information om ett urval av läkemedel med rest/bristsituation utifrån Region Gävleborgs perspektiv. Här presenteras förslag till alternativ hantering t.ex byte av produkt och eventuell information om generella licenser inom regionen.

3.9. Ansvarsfördelning

Förskrivaren ansvarar för att:

- ha tillräcklig kunskap om systemet Pascal för att kunna utföra ett patientsäkert arbete.
- tillsammans med patient/anhörig besluta om dosdispenserade läkemedel är lämpligt.
- när patienten saknar sjuksköterskekontakt, säkerställa att fliken ”Patientinformation” i Pascal uppdateras.

- den läkare som sätter in patienten på dosdispenserade läkemedel är ansvarig för att samordna (vid behov kontakta andra förskrivare) patientens läkemedelsbehandling.
- förskriva/förlänga/avsluta sina ordinationer om remittering ej sker till annan vårdgivare, på samma sätt som vid annan receptförskrivning. Specialistläkemedel, dvs läkemedel för behandling av sjukdom som inte sköts av primärvården ska förskrivas och följas upp av ansvarig specialist.
- informera om läkemedelsförändringar till ansvarig sjuksköterska.
- säkerställa att årlig läkemedelsgenomgång sker av läkemedelsbehandlingen.
- informera kontaktperson om dennes ansvar enligt nedan.
- i inställningar i Pascal, välj att visa historik för senaste 60 månader. Denna inställning kan endast göras vid inloggning i Pascal via webben.

Sjuksköterskan ansvarar för att:

- kontrollera läkemedel och receptutskrift Pascal vid läkemedelsförändringar.
- under fliken patientinformation ange aktuellt telefonnummer och arbetsplats till ansvarig sjuksköterska/kontaktperson.
- meddela förskrivare när dosapoteket påminner om behov av förnyelse av patientens förskrivningar.
- avsluta dos i Pascal om patienten avlider.
- säkerställa att fliken ”patientinformation” i Pascal är uppdaterad avseende ordinationsansvarig enhet.
- beställa helförpackningar.
- meddela dosapoteket om byte av utlämningsställe sker.

Kontaktpersonen (dvs. patienten själv eller närstående i de fall där sjuksköterska inte har ansvar för läkemedelshanteringen) ansvarar för att:

- meddela förskrivare när dosapoteket påminner om förlängning av patientens förskrivningar.
- uthämtning av helförpackningar på apotek.
- meddela dosapoteket om byte av utlämningsställe sker.

MAS ansvarar för att:

- det finns lokala rutiner för hantering av patienter med dosexpedierade läkemedel i den kommunala sjukvården.

Verksamhetschef ansvarar för att:

- skapa rutiner som säkerställer att förskrivare, sjuksköterskor och övrig vårdpersonal har kunskap om och använder Pascal på ett patientsäkert sätt.
- säkerställa att personal som har behov av att använda systemet Pascal medges behörighet med hjälp av fungerade inloggning via SITHS-kort.
- Säkerställa att adekvat avvikelshantering för patienter med dosdelade läkemedel finns.

Dosapoteket ansvarar för att:

- förteckning recept sänds ut tillsammans med leverans av dospåsar i samband med förändringar.
- skicka en påminnelse tillsammans med leverans av dospåsarna om att en av de dosdispenserade förskrivningarna är på väg att gå ut i giltighet. Detta ska göras vid två tillfällen – då 2 månader av giltigheten återstår samt vid sista leverans av läkemedlet.
- tillsammans med helförpackningar skicka information om utgångsdatum och slutexpedierade läkemedel, under förutsättning att helförpackning expedierats av dosapoteket.

3.10. Kontaktuppgifter dosapoteket

Region Gävleborg har avtal med Apotekstjänst. På deras hemsida apotekstjanst.se finns bl.a. diverse blanketter (digitala samt i pappersform) samt lista över dispenserbart sortiment.

Kontaktuppgifter: tel 010-221 67 70, mail: kundtjanst@apotekstjanst.se

3.11. Frågor och svar

Varför kommer det påminnelserlappar?

Alla ordinationer är giltiga i maximalt 12 månader. Om ingen förlängning av ordinationen görs kommer den automatiskt att sättas ut efter denna tid. Påminnelse skickas från Apotekstjänst via flera led, dels tillsammans med dospåsen till patienten och dels som brev adresserat till den enhet som gjort förskrivningen. Brev skickas ut som en sista säkerhetsåtgärd då åtgärd för ordinationen inte skett efter att information gått ut till patienten.

Kan jag göra något för att få färre påminnelserlappar?

Använd bevakningsfunktionen i Pascal för dina egna patienter, för att i god tid få förvarning innan förskrivningens giltighet löper ut. Arbeta systematiskt med uppföljning genom årliga fördjupade läkemedelsgenomgångar, tillse då att samtliga aktuella ordinationer förlängs. För tillfälliga ordinationer, ange alltid utsättningsdatum.

Vad kostar det att ha dosdispenserade läkemedel?

Dostjänsten är med gällande avtal gratis för patienter och dosansvariga enheter.

Vem betalar för läkemedlen i dosrullarna?

Samma regler gäller som vid vanlig receptförskrivning. Patienten betalar egenavgift för läkemedel inom förmånen upp till högkostnadsskydd. Förskrivande enhet betalar resten. För läkemedel utanför förmånen betalar patienten hela kostnaden själv.

Vad kostar en akutleverans?

Akuteleverans kostar inget extra utöver läkemedelskostnaden.

Vem startar upp en ny dospatient i Pascal?

Alla legitimerade läkare med behörighet att använda Pascal kan starta upp dosdispensering. Detta kan alltså göras både av läkare i primärvård, inom specialiserad öppenvård samt från

slutenvårdsavdelning. I flertalet fall görs detta under planerade former av patientens huvudsakliga förskrivare.

Varför är det viktigt att planera uppstart av ny dospatient?

Att planera uppstarten av en dospatient i Pascal är avgörande för en god patientsäkerhet, korrekt läkemedelshantering och smidig samverkan mellan samtliga berörda vårdgivare och dosapotek. Se punkt 3.3.3 i rutinen.

Hur gör jag för att mina patienter inte ska bli utan uppföljning?

Använd väntelistor och bevakningslistor. Planera för årlig fördjupad läkemedelsgenomgång.

Varför ska jag inte skriva e-recept till min dospatient?

Pascal ger en bild över den samlade läkemedelslistan för recept som alla vårdgivare kan se. Att inte använda Pascal vid förskrivning av recept till dospatienter skapar onödiga risker såsom läkemedelsfel pga missad utsättning av avslutade behandlingar, interaktioner, dubblettförskrivning samt att e-recept aldrig kan dosdispenseras. Orsaken till detta beror på att det saknas tvåvägskommunikation mellan Pascal och Cosmic.

Finns en gemensam bevakningslista i Pascal för min vårdenhet?

Nej, du måste skapa din egen individuella lista.

Min patient vill gärna ha dosdelade läkemedel, varför rekommenderar regionen behovsprövning?

Tyvärr är systemstöden för en säker hantering av dessa patienter otillfredsställande. Hanteringen av dospatienter är komplex, kräver tydlig struktur, uppföljning och planering. Handläggningen av dospatienter är därför resurskrävande.

Varför är journaldokumentationen av läkemedelsordinationer för dospatienter så besvärlig?

Cosmic och Pascal är inte fullständigt integrerade. Läkemedelslistan i Cosmic interagerar alltså inte fullt ut med informationen i Pascal. Dessutom är Pascal inte avsett för rekvisitionsläkemedel. Detta innebär att läkemedelslistorna i Cosmic och Pascal inte kommunicerar med varandra.

4. Kommunikation och implementering

Dokumentet kommuniceras ut via Plexus, samverkanswebben, Platina sök samt till relevanta grupper utifrån grupperna för Extra uppföljare.

5. Medverkande och granskare

Dokumentet är framtaget av Björn Ericsson, Mari Furucrona och Jenny Edin. Dokumentet har skickats på remiss till Christer Engvall, Mona Pöllä, Anders Lundberg, Ida Kåks, och Peo Hermansson. Dokumentet har stämts av med nätverket för medicinskt ansvariga sköterskor (MAS) som representanter för kommunerna i Gävleborg.

6. Referenser

Dokumentnamn	Plats
HSLF-FS 2017:37 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården	Läkemedelsverkets hemsida
Ansvar för patientens ordinerade läkemedel – läkemedelslista.	
Läkemedelskommittén - Avrådan patientfinansierad dosdispensering.	
Egenvård - Samverkan mellan kommunerna och regionen i Gävleborgs län	
Läkemedelsgenomgång – enkel och fördjupad samt läkemedelsberättelse.	
Pascal handbok	
SiL Online	
Plexus Samverkanswebben	
apotekstjanst.se	